

Turiák Ildikó

Assisi Szent Ferenc

(II. rész)

A Bokor archívumából

4. Ki vagy Te, Uram, én Istenem? (Dogmatika)

Ferenc válasza extatikus vallomás, amely mindig újabb és szorosabb találkozást szomjazó Istennel-találkozások sorozatában született meg.

4. 1. Extatikus vallomás

Az extatikus és a vallomás szavakat aláhúzom. Azért húzom alá, mert amennyire nem mindegy az, hogy mit mond valaki Istenről, majdnem annyira nem mindegy az sem, hogy hogyan mondja. Szent Ferenc nem kikövetkeztetett és valamilyennek elfogadott ismeretlenről beszél, amikor Istenről szól, hanem megtapasztalt, megszeretett valóságról. Valakiről, aki meghódította; Valakiről, akinek ő örömmel hódol.

Mielőtt a száraz elemzés segítségével rátérnénk arra, hogy mit mond Ferenc erről a Valakiről, vessünk egy pillantást a hogyanra egy imádság erejéig. Ez az imádság egyébként egyetlen saját keze írásában ránk maradt műve.

*Te vagy a szentséges Úristen, az egyetlen, aki csodákat művelsz.
Te vagy az erős, te vagy a nagy, te vagy a fölséges.
Te vagy a mindenható, szent Atyánk, égnek és Földnek királya.
Te vagy a háromság és egység, mi Istenünk és minden javunk.
Te vagy a jóság, te vagy minden jóság, te vagy a legfőbb jóság,
az Úr, az élő és igaz Isten.*

*Te vagy a szeretet, te vagy a szerelem, Te vagy a bölcsesség.
Te vagy az alázatosság, te vagy a türelem, te vagy a biztonság.
Te vagy a megnyugvás. Te vagy az öröm és vígság.
Te vagy az igazságosság és mértékletesség.
Te vagy a mindent kielégítő gazdagság.
Te vagy a szépség. Te vagy a szelidség.
Te vagy a gyámolító. Te örökös és védelmező vagy.
Te vagy az erősség.
Te vagy az enyhület. Te vagy a mi reménységünk.
Te vagy a mi hitünk.
Te vagy a mi nagy édességünk.
Te vagy a mi örök életünk, ó nagy és csodálatos Úr,
mindenható Isten, irgalmas üdvözítő!*

A bemutatott szöveg annyiban nem a legjellemzőbb, amennyiben szin-
te minden logikai rend nélkül ömlő gondolatokat tartalmaz. Viszont nagy-
on is jellemző a belső átéltségtől fűtött gondolatritmusos szárnyalás, az
ünnepélyes, meghatott, himnikus hangvétel. Mindezek nemcsak imáiban,
hanem egyéb alkalmakkor is állandó kísérői Istenről szóló szavainak.

A *hogyan* után térjünk át arra, hogy *mit* gondolt és mit mondott szen-
tünk az ő Istenéről és mindenéről. Az imént személyes vallomásnak ne-
veztem Ferenc Istenre vonatkozó szavait. Jézus is személyes tapasztala-
tokon nyugvó vallomást hagyott ránk. A két vallomás közti különbség
abból adódik, hogy Jézus a Szentháromság világában mint Fiú szerezte
tapasztalatait, Szent Ferenc viszont csak az emberi lét korlátai közt meg-
szerezhető tapasztalatokról számolhatott be. Azt mondhatja el csupán,
hogy feléje és felénk milyennek mutatkozik az Isten.

Isten mindenekelőtt egészen más, mint az általunk megismert dolgok.
Kezdet és vég nélkül való, változatlan, örök, kifürkészhetetlen, felfogha-
tatlan és kimondhatatlan az ember számára a maga valóságában (Regula
Prima, XXIII).

Megközelíteni is csak szuperlatívuszokkal tudjuk: Ő a mindenható, Ő a
szentséges, Ő a fölséges, Ő az erős, Ő a dicsőséges. Maga a bölcsesség, az
igazságosság; maga a mértékletesség, maga a szépség és a mindent kielégi-

tő gazdagság. Az élet Ő, és az élet forrása
(A fölséges Isten dicsérete).

Legdöntőbb, istenképét legjobban meg-
határozó felismerése, hogy az Isten és a
Szeretet szavak azonos, egymással felcse-
rélhető tartalmat jelölnek. Isten a szeretet, s
a szeretet az Isten. Őt ízben fordul elő
Szent Ferencnél ez, az egész Újszövetség-
ben egyetlen egyszer, az első János-levé-
ben (4,8) található mondat (RP XVII,
XXII; Levél az összes hívekhez; A Fölsé-
ges Isten dicséretére; az Úr dicsérete).

Ez a Szeretet-Isten három személy: az
Atya, a Fiú és a Szentlélek tökéletes egysé-
ge (RP XXI). Egységük olyannyira teljes-
nek mutatkozik Ferenc számára, hogy még
működésüket is alig képes szíjjelválasztani.
A Miatyánk parafrázisában így szólítja
meg az Atyát: „Szentséges Atyánk! Te-
remtőnk, Megváltónk, Üdvözítőnk és Vi-
gasztalónk...” Hogy a Fiú és a Lélek állít-
mányai, jelzői valóban az Atyára vonat-
koznak, azt bizonyítja a folytatás:
„Mindennapi kenyerünket, a Te szerelmes
Fiadat, a mi Urunk Jézus Krisztust add meg
nekünk ma” (Az Úr dicsérete).

A tökéletes egység fenti élménye ellené-
re is bizonyos vonásokat és tevékenysége-
ket mégis inkább az Atyának, másokat a
Fiúnak, ismét másokat pedig a Szentlélek-
nek tulajdonít. A továbbiakban ezeket
vesszük szemügyre, s az egyes szenthá-
romsági személyeknek hozzájuk fűződő
kapcsolatát vizsgálva bontogatjuk tovább
Ferenc istenképét.

4. 2. Az Atya

Sajátos vonása, hogy Ő a nagy Kezdemé-
nyező. Ő égnek és földnek Ura s Királya,
aki szent akarata által teremtett minden
szellemi és lelki dolgot, s minket, embere-
ket is (RP XIII).

Érettünk alkotta a földet, s mindent, ami a
földön van. Minden róla szóló mű Ferenc
egyik legsajátosabb vonásaként említi termé-
szetszeretétét. Ez a kétségtelen sajátosság
azonban igen messze áll a XX. sz. technikától
megcsömörlött emberének nosztalgijától.
Ferenc szeretete az Alkotónak szól, akit min-
den teremtett művében tetten érni és felfedez-
ni vél. Minden teremtmény az Ő tükre és az Ő
gondoskodó szeretetének ajándéka az ember
számára. Ezért a Naptestvér énekének örök-
szép szavai szerint valamennyi teremtmény az
Alkotó fogyhatatlan dicséretére inspirál.

*Áldott légy, Uram, s minden alkotásod!
Legfőképpen urunk-bátyánk, a nap,
Aki a nappalt adja,
s aki ránk deríti a Te világosságodat,
És szép ő, és sugárzó nagy ragyogással ékes:
A te képed, Főlséges...
Áldott légy, Uram, hold nénénkért
és minden csillagaiért az égnek,
Őket az égen alkotta kezéd fényesnek,
drága szépnek.
Áldott légy, Uram, szél öcsénkért,
Levegőért, felhőért, minden jó és rút időért,
Kik által élteted minden alkotásodat.
Áldott légy, Uram, víz hűgünkért,
Oly nagyon hasznos ő,
oly drága, tiszta és alázatos.
Áldott légy, Uram, tűz bátyánkért,
Vele gyújtasz világot éjszakán,
És szép ő, és erős, hatalmas és vidám.
Áldott légy, Uram, Földanya nénénkért,
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem,
Füveket és színes virágokat...*

(Napestvér Éneke)

S ha az értünk teremtett dolgok mind az Alkotót tükrözik, akkor még sokkal inkább tükröznünk kellene Őt nekünk. Hiszen a képére és hasonlatosságára teremtett emberek terve és szándéka van az Atyának (RP XXIII; Intelmek V). Azt akarja, hogy Őt teljes szívünkben szeressük, mindig róla gon-

dolkodjunk, mindig utána vágyódjunk és minden szándékunkat feléje irányítsuk. Azt akarja, hogy mindenben az Ő tiszteletét keressük, minden erőnket és képességünket szeretetének szolgálatára fordítsuk. Azt akarja, hogy felebarátainkat úgy szeressük, mint önmagunkat, örvendjünk javukon, legyünk résztvevők bajaik iránt, senkit se bántunk, s képességünk szerint gyullasszunk mindenkit az Ő szeretetére (Az Ő dicsérete). Mi emberek azonban hűtlenné lettünk képmás voltunkhoz, s ezáltal az Atya velünk való tervéhez, akaratához is (Intelmek V). Hűtlenségünk a teremtés hajnalán kezdődött, s folytatjuk hűtlenségünket az egész történelemben.

Az Atya azonban nem lett hűtlenné önmagához. Nem szűnt meg jót tenni velünk. Továbbra is megajándékoz bennünket az élet ajándékával és minden mással, amire nekünk, szájalomra méltó nyomorultaknak szükségünk van (RP XXIII).

Továbbra sem mondott le arról, hogy megvalósuljon, amire a teremtés-kor rendelt minket. Nem mondott le arról, hogy akaratát megvalósítva képmásává váljunk, hogy földi életünk ura és irányítója Ő legyen, s így elvezethessen a földi lét múltán Országá el nem múló életébe (Az Ő dicsérete; Levél). Testi szükségleteinken túl gondoskodni akart tehát arról, hogy mi, bűneinkbe végzetesen belegabalyodott emberek végre megtaláljuk az Elet útját. Ezért számtalan ajándéka, jótéménye után nekünk adta szerelmes Fiát, Jézus Krisztust is (Az Ő dicsérete; Levél). Isten, szorosabban véve a Fiú képére és hasonlatosságára teremtettünk (Intelmek V). Azt adta tehát ajándékai betetőzéseként, Akinek a mintájára alkotott minket. Azért adta, hogy példát mutasson az Atya akaratának teljesítésére, s mi bűnbánatot tartva Hozzá (Jézushoz) igazodjunk, s nyomdokait kövessük (RP XXIII; Levél).

Azért adta, hogy a mintához (a Felfeszített Krisztushoz) hasonlóbbá legyünk a magasságbeli dicsőséges Istenhez (Tanítások XXI). Azért adta, hogy a Fiú keresztje, vére és halála által megváltozott bennünket fogságunkból, s mindnyájan üdvözüljünk Altala (RP XXIII; Levél).

Az utóbbi gondolatokban felrémlik a páli-ágostoni megváltáselmélet hatása. Az elmélet nyomott hagyott Szent Ferenc fogalmazásán, de úgy vélem, érintetlenül hagyta személetét. Azt hiszem, hogy a kereszt, a vér és halál által történő megváltásunk, üdvözítésünk, mindez sztereotip stílusfordulat, amelyet átvett, elismételt Ferenc is, anélkül azonban, hogy saját istenképébe beépítette volna. Erre mutat, hogy beszél Ádám vétkeéről, de nem említi, hogy e vétek büntetését örökölnék mi, leszármazottai is. Nem tud arról, hogy az Atya más magatartást tanúsítana Ádám vétke előtt és után az ember iránt A bűn rettenetes bajba sodorja ugyan elkövetőjét, Ádámot és minket egyaránt, az Atya azonban nem változott meg irányunkban, sőt még meg is tetézte addigi minden jóságát, s a magát bajba sodort embernek Fia odaadásával sietett segítségére.

4. 3. A Fiú

Részese az Atya alkotó tevékenységének. Altala teremtett mindent az Atya (RP XXIII). Jótetteit is Őaltala vitte és viszi végbe (RP XXIII). A Fiú sajátos vonása az emberhez fűződő sajátos kapcsolata. Ez a kapcsolat már az idő kezdete előtt indult, az időben folytatódott, s az időn túl sem ér véget. Isten, de szorosabban véve a Fiú képére és hasonlatosságára vagyunk megformálva (Intelmek V). Ő az, aki eljött, emberré lett és köztünk élt (RP XXIII; Levél). Ő az, aki velünk marad minden nap a világ végezetéig (RP XXII), s Ő az, aki ismét el fog jönni főlségének dicsőségében (RP XXIII).

Az idő, a teremtés előtti kapcsolatról keveset tudhatunk meg. Érthetően bőszeges viszont az, amit a Fiú és az ember időbeni kapcsolatáról mond el Ferenc.

Ő az, aki emberré lett. Valóságos Isten-voltát csorbítatlanul megőrizve valóságos emberként született Máriától (RP XIII). Emberré levésének többrendbeli célja volt.

4. 3. 1. Első cél: Kinyilatkoztatást adni Istenről és emberről

Ő az Atya és a Lélek igéje (Levél). Az emberré lett Fiú reveláció az Isten – értelmünkkel kifürkészhetetlen – valóságáról. Aki Őt látja, az látja az Atyát, sőt a Lelket is (Intelmek; vö. Jn 14,6-9) Az az emberi arculat, amelyet közöttünk jártában megmutatott, nem választható el Istenségétől. Isten a maga kimondhatatlan és fölfoghatatlan fenségében Ferenc számára az emberré, méghozzá a megfeszített emberré lett Fiún keresztül közelíthető meg. Ha Krisztus megbocsátónak mutatkozott, ha szelíden és béketűrően viselkedett, ha kicsiként és szegényen élt, s végezetül, ha vállalta a kereszthalált, akkor ezek olyan vonások, melyeknek megfelelői megvannak az Istennek a mi létezési módunktól különböző életében is (Tanítások XXI). Ezért képes azután a következő döbbenetes újdonságot megfogalmazni Istenről: „Te vagy a kicsiség, Te vagy a béketűrés, Te vagy a szelídség” (A fölséges Isten dicsérete). De reveláció a testet öltött Fiú az emberről is. Reveláció arról, amit a Teremtő a teremtéskor az emberről álmódott. Krisztus test szerinti képére és lélek szerinti hasonlóságára vagyunk megalkotva (Intelmek V). Mi más lehetne tehát a feladatunk, mint hogy kibontakoztassuk magunkban ezt a nyilvánvalóan csak képesség szintjén meglévő hasonlóságot. Az eredeti jön a hasonmás segítségére, hogy elébe állítsa és megvilágosítsa számára, milyenné kell formálódnia, ha be akarja tölteni rendeltetését.

4. 3. 2. A második cél: Átformálni a világot

Az ember nem a Teremtője által megjelölt úton haladt, nem jó irányba formálta magát s világát. A Fiú azért lett emberré, hogy változtasson ezen az irányon, s átalakítsa a világot (Tanítások XIII). A világ alakítása érdekében a következőket tette. *Tanítást adott, örömhírt hirdetett*, parancsai-val útba igazított minket (RP XXII, III; Regula XII; Levél). Ez a tanítás az Isten irántunk való szeretetéről tanúskodik, és Isten és a felebarát szeretetére szólít fel (Levél).

A *maga példájával* illusztrálta tanítását (Levél). Példája a következőkben foglalható össze: Szerette az Atyát. Akaratát egyesítette Atya akaratával. Élete árán is megőrizte az iránta tanúsítandó engedelmséget, és szerette az embereket (Levél; Levél a generális kaptalanhoz). Éberszeretete nem csupán tanítványaira irányult, hanem kivétel nélkül mindenkire, ellenségeire is. A Fiú magatartásából Ferenc a következő mozzanatokat látja a legfontosabbnak: Az emberré lett Fiú az alázottság (alacsonyosság, kicsiség) és a szolgáló szeretet példáját adta (RP IV, V, IX; Intelmek I, IV, XXVII; Speculum 40, 43, 44, 72, 73). Leszállt az Atya kebléből, a dicsőségből, s „Ő, aki mindenek Ura, mégis mindenki szolgálója akart lenni érettünk. Ő, aki gazdag és dicsőséggel teljes isteni méltóságban, szegényül és megvetetten magára öltötte a mi alacsonyágunkat” (Speculum 23). Kivívta azok gyűlöletét, akik jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, s nem akarták teljesíteni Isten parancsait. Üldözötté vált. Tanítását, amelynek alapján szeretnünk kell ellenségeinket, s nem szabad ellenállnunk a gonosznak, a következőkkel illusztrálja: „Arulóját barátjának nevezte, s keresztre feszítőinek önként felajánlotta magát” (RP XXII). A szenvedés, a halál, méghozzá az erőszakos halál elviselésével, a gyötrelmek kelyhének készséges kiürítésével útmutatást adott tehát a gyűlölettel, ellenségeskedéssel, erőszakkal szembeni magatartásra is.

a) *Az Ország ígértét, csiráját ültette el* (RP I, II, XVI; A remeteségben való szerzetesi tartózkodásról; Intelmek XIV)

A Miatyánk parafrázisának tanúsága szerint Szent Ferenc tudja, hogy az Atyának időtlen birtoka egy ország (Az Úr dicsérete). Ez az ország a Fiú emberré levésével, megjelenésével közel került az emberekhez is. Ennek felismerése (Mt 10,7-14 alapján) adta Franciscónak élete átalakításában a harmadik nagy lökést (Legenda major III). A Fiú azért jött, hogy ennek az országnak keresésére biztassa, abba hívja az embereket. Azt akarta, hogy az Atya népévé legyenek, kegyelme révén uralkodjék bennük a földön, s a földi élet után bevezesse őket a teljességbe. Oda, ahol az Atya világos látása, tökéletes szeretete, boldog társasága és örök élvezése van (Speculum 26; Az Úr dicsérete).

A meghívás egyben küldetés is. A meghívottaknak küldetésük van a világba menni, példájukkal-szavukkal bűnbánattartásra buzdítani, az Úrhoz téríteni másokat is. A küldötteknek olyanoknak kell lenniük, hogy megjelenésük az Atya dicséretére sarkallja azt, aki látja és hallgatja őket. A békét kell hirdetniük, de a szívükben is ott kell lennie annak a békének, amit másoknak hirdetnek. Szelídségükkel békére és jó indulatra kell bírniuk az embereket. Az a dolguk, hogy gyógyítsák a sebesülteket, összetartsák a széthúzókat, s a tévelygőket a helyes útra elvezessék. (Tanítások XIX).

b) *A Fiú legyőzte a világot* (Tanítások II)

A világ átalakításában az első, a döntő győzelmet a Fiú már megszerezte.

4. 3. 3. A harmadik cél:

az Isten örök országának örök életébe eljuttatni, üdvözíteni az embereket (RP XIII; Intelmek VII; Az Úr dicsérete; Levél; Tanítások II)

Ennek feltétele részünkről, hogy szeressük az Urat, elfogadjuk, megtartsuk tanítását, parancsait (Levél), hogy megvalljuk Őt az emberek előtt, példájához igazodjunk s kövessük Őt (Intelmek VI). Akkor nyerjük el az örök életet, ha hasonlóvá leszünk hozzá (Tanítások), s ha részt veszünk a világ átalakításában. A korábbiak tehát nem választhatók el ettől a harmadik céltól: Az első és a második cél egyaránt e harmadik célnak a szolgálatában is áll. Mindezek a feltételek elengedhetetlenek ugyan, de nem elégségesek az örök élet elérésére. Ami még hiányzik, az már nem rajtunk fordul. Azt az emberré lett Fiú végezte el helyettünk (RP XXIII). Ezek az örök élet elnyeréséhez szükséges, de még hiányzó feltételek, amelyeket Jézus biztosított számunkra, a következők:

Az ember fogságban volt. Jézus megváltott bennünket fogságunkból (RP XXIII). Ennek a fogságnak a részleteiről semmi közelebbit nem tudunk meg, de minden bizonytalansággal a bűn fogságából váltódtunk ki. Erről a bűnről az alábbiakat tanítja Ferenc. Adámon kezdve mi mindnyájan bűnösök vagyunk (RP XXIII; Levél). Szükségünk van bűneink bocsánatára és a megtisztulásra. A Fiú feláldozta magát a bűneinkért, példát adva arra, hogy mi is feláldozzuk önmagunkat saját bűneink bocsánatának elnyeréséért (Levél). A Fiú meg is tisztított minket a keresztség által vétkeink szennyétől (Tanítások XIII). A bűn békétlenség Istennel. Jézus felszámolta ezt a békétlenséget, s kibékítette az embert az Istennel (Levél a generális kaptalanhoz). A bűn tragédia, az örök tűz, a pokol, az örök élet elvesztése a bűn következménye (RP XXI, XXII). A Fiú megmentett ettől a tragédiától (Intelmek VI). A keresztségben újjászült bennünket vízből és Szentlélekből (RP XVI). Mindezeket emberi életének utolsó mozzanatával, keresztye, vére, halála, élete feláldozása által művelte (RP XXIII; Tanítások XIII).

Az emberré lett Isten szenvedése és kereszthalála döbbenetes hatással volt Szent Ferencre. Minden róla szóló munkában megemlékeznek erről, s ott zúg saját írásában is. Am csak annyit merek biztosan állítani, hogy az imént látott gondolatokat e döbbenet következtében vetette papírra.

E gondolatok azonban két egymásnak ellentmondó állítást is tartalmaznak. A Fiú nélkülünk tett valamit értünk, s e valami nélkül megtestesülésének harmadik célja, a mi üdvözítésünk nem valósulhat meg – ez az egyik állítás. A másik pedig: mit sem ér ez a tett számunkra, ha magunk nem teszünk meg mindent, amit tanított és parancsolt.

Amint már az Atyára vonatkozó vizsgálódásnál, itt is élek a gyanúval, hogy sztereotip stílusfordulat e tett emlegetése. A páli megváltáselemélet első és harmadik lépcsőjének nyomait élelem felfedezni e kettősségben, de végiggondolás és azonosulás nélkül. Először is hiányosan idézi Szent Pál első lépcsőjét. A jézusi tettet el-

engedhetetlennek mondja, de nem jut el annak a mi cselekedeteinket értéktelenné tevő abszolutizálásáig. Másodszor a jézusi tett emlegetése elenyésző amellet a rendkívüli és százszoros hangsúly mellett, amelyet Szent Ferenc a tanítás megvalósítására, Jézus példájának követésére tesz.

Gyanakvásomat azonban a rendelkezésre álló anyag csekélyisége következtében sem igazolni, sem elvetni nem tudom.

4. 3. 4. *Ő az, aki velünk marad minden nap a világ végezetéig* (Intelmek I)

A Fiú emberi életének befejeződésével nem szűnt meg annak a lehetősége, hogy továbbra is különösen szoros kapcsolatban maradjon velünk. Továbbra is kezdeményezője a kapcsolatnak. Kinyilatkoztat, igazságokat, feladatokat mutat. Hív és vezet. Ajándékokat ad (Végrendelet). A kapcsolat létrejötte és szorossága a kezdeményezéseire adott feleletünkön fordul. Ha elfogadjuk közeledését, akkor jegyesévé, testvérévé, anyjává lehetünk, sőt egyé is lehetünk Vele (Levél; RP XXII). Mindezek feltétele, hogy ragaszkodjunk Krisztushoz, tegyük az Atya akaratát, s világító példánkkal új életre keltsük Őt a világban (Levél). Ha így teszünk, akkor a Fiú és mi egymásba kerülünk. Ő belénk költözik, s mi Őbeléje (RP XXI).

Ezen láthatatlan és foghatatlan, misztikus kapcsolaton túl a látható és fogható érintkezés lehetőségét is megteremtette számunkra Jézus. A kenyér és bor színében testét és vérének adta nekünk. Szent Ferenc számára egyfelől a Fiú írásban megörökített tanítása, másfelől a kenyér és bor színébe rejtett teste s vére a legnagyobb kincs a földön. Kifogyhatatlan a szavakban akkor is, amikor az utóbbiról beszél. Végrendeletében azzal indokolja az Eucharisztia iránti végtelen szeretetét, hogy „testi szemével e világon semmit sem láthat Istennek fölséges Fiából, csak szentséges Testét és Vérének”.

„Íme, mindennap megalázza magát – mondja máshol –, éppúgy, mint amidon királyi székéből eljött a Szűz méhébe. Mindennap leszáll Atyjának kebeléből az oltárra, a pap kezébe. S amint valódi testben jelent meg a szent apostoloknak, éppúgy mutatja meg magát nekünk most is a Szent Kenyérben. S amint azok, amikor testére néztek, csak testét látták, de lelki szemekkel vizsgálva Istennek hitték Őt, úgy mi is látva testi szemekkel a kenyeret és a bort, lássuk erősen és higgyük, hogy az az Ő élő és valóságos szent Teste és Vére. Így van mindenkör az Úr híveivel, amint ő maga mondja: Íme, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig” (Intelmek I). „Ő csodálatra méltó magasztosság és bámulandó kegyesség! Ő fölséges alázatosság! Ő alázatos fönség, melynél fogva a mindenség Ura, az Isten és az Isten Fia annyira megalázza magát, hogy... a békesség csekély szintje alá rejtje el magát... Semmit a magatokéból vissza ne tartsatok, hogy egészen befogadjon titeket, aki magát egészen átadja nektek” (Levél a generális káptalanhoz).

4. 3. 5. *Ő az, Aki eljövendő*

A Fiúhoz fűződő kapcsolatunknak az utolsó felvonása még hátra van. A történelem végén ismét el fog jönni fölségének dicsőségében (RP XVI, XXI-II). Ekkor megpecsételi azt, amit mi, emberek életünkkel választottunk a magunk számára. Akik nem ismerték meg Istent, s nem tartottak bűnbánatot, azokat az örök tűzre küldi. Mindazoknak pedig, akik megismerték, imádták, s bűnbánatban szolgálták, Isten ezt fogja mondani: „Jöjjetek, Atyám áldottai! Vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot” (RP XXIII)! Ez utóbbiak számára ez az utolsó felvonás kezdet lesz csupán, az Atya országában levő el nem múló életnek a Fiú társaságában (RP XXII).

4. 4. *A Szentlélek*

A Szentháromság központi személye Ferenc számára a Fiú. Bőségesen foglalkoztatja még az Atya is. Viszonylag elég kevésszer szól a Szentlélekről. Ezt a keveset összefoglalva a következő képet rajzolhatjuk meg:

A Lélek a legbensőbb egységben működik együtt az Atyával és a Fiúval. Részt vett a teremtésben, és részt vesz üdvözítésünkben (RP XXIII). Belőle kell újjászületnie az embernek, hogy bemehessen a mennyek országába (RP XVII). Bennünk lehet. Bennünk levésének mértéke változó. Tetteink mutatják, hogy van-e, és mennyi van bennünk Isten Lelkéből (Intelmek XII). Krisztus céljainak elérése érdekében munkálkodik bennünk. Ohajai, kívánságai vannak az emberrel szemben. Azt kívánja, hogy testünk fegyelmbe szorított legyen (RP XVII). Megtisztít és megvilágosít minket. Elsőrendű szerepe van abban, hogy az ígét, az Evangéliumot megértjük, mivel ez az íge az Ő ígéje is (Levél). Mestere a tannak, amelyet az Úr hátrahagyott (Tanítások XXI). Az Ő bennünk végzett munkája nélkül nem lennénk képesek Jézust Urunknak elismerni (Intelmek VIII). Az Ő működése által alakulnak ki erényeink (A boldogságos Szűz köszöntése). Tüzevel felgyullaszt, hogy Krisztus nyomdokait kövessük (Levél a generális káptalanhoz), Ő szól bennünk és általunk, amikor az Evangéliumot hirdetjük (Tanítások II). Az állhatatosan kitartókon megnyugszik, és lakást vesz bennük (Levél).

